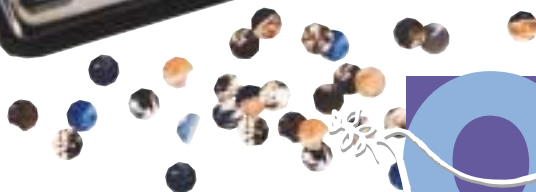

Construir la pau

Els conflictes i el nou conflicte global

oblidats

núm. 19

**Quaderns
de Pau
i Solidaritat**

Autor: OIKOS. Acció ciutadana per la pau i l'equitat.
Edita: *Direcció General de Cooperació*.
Conselleria de Presidència i Esports.
Govern de les Illes Balears.
Disseny i maquetació: *amadip.esment*
Imprimeix: *amadip.esment*
Dip. legal PM-2493-2003

ÍNDEX

CONFLICTES I GUERRA AL MÓN D'AVUI 2

- CONFLICTES, VIOLÈNCIA, GUERRA, PAU
- ELS CONFLICTES DESPRÉS DE LA GUERRA FREDA
- FACTORS I CAUSES DELS CONFLICTES
- MILITARISME I ARMAMENTISME
- UN NOU CONFLICTE GLOBAL?
- EL NOU SEGLE AMERICA

CONFLICTES ARMATS DELS ÚLTIMS ANYS 14

- AFGANISTAN: DE LA GUERRA OBLIDADA A LA GUERRA GLOBAL
- IRAQ: LA GUERRA DEL "NO A LA GUERRA"
- ISRAEL I PALESTINA: CONVIURE O DESTRUIR-SE
- ANGOLA: UN PAÍS PARTIT EN DUES MEITATS
- GRANS LLACS: MILIONS DE MORTS EN L'OBLLIT
- COLÒMBIA: UN PAÍS VÍCTIMA DE LA VIOLÈNCIA
- IUGOSLAVIA: L'ESCLAT D'UN ESTAT
- TXETXÈNIA: CRIMS DE GUERRA SILENCIATS

CONSTRUÏM LA PAU 30

- ABANS DEL CONFLICTE: PREVENCIÓ
- DURANT I DESPRÉS: RESOLUCIÓ I RECONSTRUCCIÓ
- DIMENSIONS DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA PAU
- CULTURA DE PAU
- DESPRÉS DE L'11 DE SETEMBRE

MAPA MUNDIAL DE CONFLICTES ARMATS 38

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS 44

CONFLICTES I GUERRA AL MÓN D'AVUI

CONFLICTES, VIOLÈNCIA, GUERRA, PAU

CONFLICTES

El conflicte fa referència a un posicionament divers de dues o més parts respecte d'una realitat. Expressa una insatisfacció o desacord sobre coses diverses.

On hi ha persones hi ha conflictes. El problema no són els conflictes, sinó la forma de resoldre'ls. Els conflictes, si es resolen positivament, serveixen per al

progrés de la humanitat. No és preocupant que els conflictes siguin inevitables, allò que importa és fer evitable la violència.

VIOLÈNCIA

Es pot parlar de la violència com l'ús d'una força, oberta o

amagada, amb la finalitat d'obtenir d'un individu o d'un grup alguna cosa que no faria lliurement.

La violència és un criteri absurd de resolució de conflictes. Amb la violència guanya el més fort, no el més just. No hi ha cap relació entre tenir més força i tenir més raó.

GUERRA

Quan les parts enfrontades recorren a la violència de les armes, el conflicte esdevé un conflicte armat. Si aquest s'agreuja i generalitza, de manera que hi prenen part els estats i els seus exèrcits, es converteix en guerra.

La guerra és un fet social, i com a tal és evitable. Es pot considerar la guerra com una malaltia, que pot estudiar-se, prevenir-se i guarir-se.

PAU

La pau no és només 'absència de guerra'. L'absència de guerra no és incompatible amb la violència estructural i, segons com, pot possibilitar-la.

La pau és un concepte positiu, que cal construir. La pau ha de tenir sentit d'integració de la societat humana, de justícia social.

Suposa el respecte dels drets humans i un ordre econòmic just, que facin possible unes condicions de vida dignes per a tothom en el seu context humà i cultural.

ELS CONFLICTES DESPRÉS DE LA GUERRA FREDA

Amb la fi de la Guerra Freda s'acabava una etapa d'enfrontament bipolar i de conflictivitat bèl·lica, on havia planat el perill d'utilització d'armes nuclears. Així, es va pensar que s'instauraria un nou ordre mundial.

Però la darrera dècada ha viscut un reviscolament de conflictes que quedaven amagats sota la lògica de l'enfrontament entre blocs. De dos actors principals, les super-

potències, s'ha passat a una pluralitat d'actors que ha invalidat la regulació internacional clàssica. Durant aquest temps, al món s'han produït uns 120 conflictes armats, que han implicat 80 estats i han generat deu milions de morts.

Les característiques més generals d'aquests conflictes les podem situar en:

1 • Es produeixen, majoritàriament, a l'interior dels estats.

Això ha generat noves dificultats per al dret internacional, que regulava conflictes interestatals i que es fonamentava en la doctrina de la no ingerència en els conflictes interns dels estats.

2 • Regions i països empobrits econòmicament.

Els conflictes es produeixen en contextos on els estats són incapços de satisfer les necessitats bàsi-

ques de la població, o de garantir els mínims de seguretat. Molts tenen dificultats d'integració dins el procés de globalització econòmica.

3 • La població civil com a objectiu militar.

Proliferació de massacres de civils i d'expulsions massives de persones de les seves llars, que es converteixen en refugiats. Més del 90% de les víctimes dels conflictes actuals són civils.

4 • Sovint es fan servir els infants com a combatents.

5 • S'utilitzen principalment les armes lleugeres, convencionals i d'efecte indiscriminat (mines antipersona...) que provenen majoritàriament dels països rics i escapen a qualsevol control sobre la seva comercialització.

6 • Participació militar d'actors nombrosos i diversos.

Juntament als exèrcits regulars apareixen nous actors (màfies,

mercenaris, clans paramilitars...), que utilitzen el conflicte per al seu profit, amb mètodes com el pillatge, la rapinya o el segrest, i estratègies com el genocidi, la violació o la neteja ètnica.

7 • Assoleixen un nivell de violència molt elevat.

El caos social produït per la desaparició de les institucions estatals, el genocidi, la destrucció sistemàtica de les infraestructures... posen en regressió les economies i qüestionen la reconstrucció futura.

FACTORS I CAUSES DELS CONFLICTES

Els conflictes armats actuals se'ns apareixen ben complexos.

Les seves causes tenen arrels molt diverses, i generalment impliquen factors polítics, econòmics, socials... que es presenten de forma múltiple i interrelacionada.

LA TERANYINA DE LES CAUSES DELS CONFLICTES VIOLENTS ACTUALS

Alguns dels principals factors que han originat els conflictes actuals:

1 • Pobresa

L'injust funcionament del sistema de mercat dins el procés de mun-

dialització econòmica, on les poblacions dels països rics podem mantenir un elevat consum de béns i serveis gràcies al barat esforç dels països pobres, contribueix a eixamplar el cercle de la pobresa, que sovint esdevé causa de conflictes.

2 • Injustícia social

Existeix un enorme potencial d'inestabilitat i violència en societats caracteritzades per un repartiment injust de la riquesa, on règims autoritaris i represius han mantingut els privilegis econòmics d'una minoria i l'exclusió d'amplis sectors de la societat mitjançant la militarització de la vida quotidiana, la discriminació ètnica, la repressió política i les violacions dels drets humans.

multiculturals, multiètniques o multi-religioses. On no hi ha democràcia les llibertats essencials no estan garantides i, sovint, són violades pel propi Estat, produint la revolta i lluita dels sectors més oprimits.

En contextos de manca de democràcia poden prosperar conflictes a partir de disputes pel control de territoris (originades en molts casos per l'artificial establiment de fronteres que va seguir el procés de descolonització), de fonamentalismes de caire religiós o nacional, de qüestions de primàcia ètnica, o per la reaparició d'antics enfrontaments no resolts.

3 • Manca de democràcia

En democràcia les lleis han de recollir els drets i llibertats universals de tots els ciutadans i de les minories, per la qual cosa la democràcia és el millor sistema per resoldre els conflictes de societats

4 • Qüestions ambientals

L'origen dels conflictes també pot trobar-se en l'accés i el control dels recursos naturals (aigua, minerals, petroli, etc.), conflictes socials per la manca de recursos bàsics, o la degradació ambiental produïda per efecte de la utilització de les armes.

5 • Militarisme

MILITARISME I ARMAMENTISME

ARMES, EL COMBUSTIBLE DE LA GUERRA

“Si vols la pau, prepara la guerra”, ens recorda l’antiga dita llatina. Tanmateix, la preparació de la guerra no ha fet més que multiplicar la guerra. La producció d’armes, la carrera armamentística i el comerç d’armes comprometen el desenvolupament dels països empobrits del Sud, militaritzen l’economia i afavoreixen les respostes violentes en els conflictes que es produeixen.

Quan va caure el mur de Berlín, l’any 1989, la despesa militar mundial s’acostava al bilió de dòlars (és a dir: un milió de milions de dòlars). Varen seguir uns anys de descens, però des del 1998, malgrat que ja havia acabat la Guerra Freda, la despesa militar mundial torna a pujar. No sembla que els darrers esdeveniments hagin d’invertir la tendència.

EL RANKING DE L’ARMAMENTISME

Quin país gasta més en armes? Quin en compra més?

Quin en ven més? Qui hi sacrifica més? Es podria fer una mena de ranking de l’armamentisme.

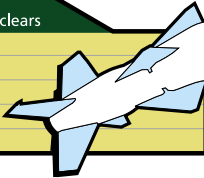

Despesa militar (termes absoluts) 2000	Despesa militar (percentatge sobre el PIB)	Venedors d’armes, 1996 - 2000	Compradors d’armes, 1996 - 2000
1. Estats Units: \$ 280.600 milions	1. Angola (23’5 %)	1. Estats Units	1. Taiwan
2. Rússia: \$ 43.900 milions	2. Eritrea (22’9 %)	2. Rússia	2. Aràbia Saudita
3. França: \$ 40.400 milions	3. Aràbia Saudita (13’2 %)	3. França	3. Turquia
4 Japó: \$ 37.800 milions	4. Oman (10’1%)	4. Regne Unit	4. Corea del Sud
5. Regne Unit: \$ 36.300	5. Jordània (10 %)	5. Alemanya	5. Xina
15. Espanya: \$ 8.000	6. Israel (8’1 %)	11. Espanya	21. Espanya

Països nuclears declarats (nombre de caps nuclears)	Països nuclears no declarats	Possibles països amb programes nuclears
Estats Units (7.295)	Índia	Corea del Nord
Rússia (6.094)	Pakistan	Iran
França (500 aprox.)	Israel	Iraq
Xina (300 aprox.)		Libia
Regne Unit (200 aprox.)		

EL CLUB NUCLEAR

Els cinc països que tenen seient permanent i poder de vet al Consell de Seguretat de Nacions Unides (és a dir, els països que han de garantir la pau mundial) són les cinc grans potències nuclears. Al seu costat, van apareixent altres països nuclearitzats, declarats o no...

Els arsenals nuclears encara existents podrien destruir el planeta unes quantes vegades.

ELS VERTADERS SENYORS DE LA GUERRA

Les empreses fabricants d'armament són les grans beneficiades del negoci de la guerra. Els ingressos per la venda d'armes de les principals empreses fabricants és superior al PIB de molts països. La indústria de la guerra, considerada estratègica per molts d'estats rep grans subvencions i no està subjecta al control parlamentari.

Empreses fabricants i volum de venda d'armes (any 1999, milions de \$)	PIB de països (any 1999, milions de \$)
Lockheed Martin (USA), 17.600	República Dominicana, 17.900
Bae Systems (Regne Unit), 15.700	Síria, 16.000
Boeing (USA), 15.300	Equador, 15.300
Raytheon (USA), 11.300	Kènia, 10.700
Northop Grumman (USA), 7.000	Letònia, 6.900

Amb el que costa...	es podria...
Un portaavions (6.500 milions \$)	Obtenir educació bàsica per a tothom
La despesa militar espanyola d'un any (8.000 milions \$)	Garantir aigua i sanitat per a tothom
Un submarí nuclear (3.200 milions \$)	Vacunar tots els nens i nenes del món
7 dies de despesa militar mundial (13.000 milions \$)	Salut i alimentació bàsica per a tothom

DESPESA MILITAR I DESPESA SOCIAL

El cost de les armes és també el cost del que es podria fer i no es fa amb els diners que

s'hi destinen. La despesa militar mundial pràcticament multiplica per 10 els 80.000 milions de dòlars anuals que

farien falta, segons Nacions Unides, per satisfer les necessitats bàsiques (alimentació, aigua

potable, habitatge, sanitat, educació) de tota la població del planeta.

UN NOU CONFLICTE GLOBAL?

L'onze de setembre de 2001 dos avions comercials s'estavellen contra les Torres Bessones de Nova York, un altre contra l'edifici del Pentàgon a Washington i un quart

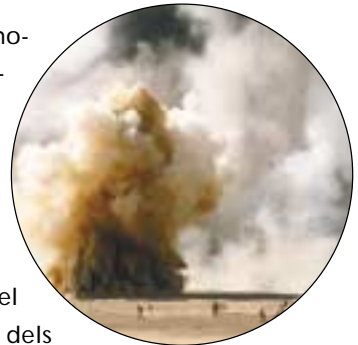
es desploma sobre una zona rural de Pensilvània.

Els atemptats suïcides produeixen al voltant de 4.000 morts.

Les dades inicials identifiquen 19 terroristes suïcides de nacionalitats diverses amb una referència comuna: la seva relació amb l'organització terrorista Al Qaeda, dirigida pel milionari d'origen saudita Ossama Bin Laden, hoste i patrocinador del règim integrista dels talibans a Afganistan.

A la commoció mundial que segueix als atemptats suïcides, el Govern dels

Estats Units rep la solidaritat dels països occidentals, de Rússia i Xina. El president George W. Bush convoca una coalició internacional per donar suport a una acció militar de represàlia pels atemptats. El 20 de setembre reuneix el Congrés nord-americà i declara "la guerra contra el terrorisme", anun-

ciant que "qui no està amb els EEUU està contra els EEUU".

Estats Units demana al govern taliban de Kabul que entregui Bin Laden, a qui fa responsable dels atemptats. El règim taliban s'hi nega. L'acció militar s'inicia el 7 d'octubre i acaba dos mesos més tard, després d'una intensa campanya de bombardeigs aeris i un nombre desconegut de morts, amb la caiguda del règim taliban i la formació d'un govern afganès provisional.

Tanmateix, la guerra contra el terrorisme -reitera Washington- continua. El 29 de gener de 2002 Bush defineix el seu particular "eix del Mal", en el qual inclou Iraq, Iran i Corea del Nord...

- **Assistim a la globalització de la violència i de l'odi;** el terrorisme esdevé un instrument d'escala global, a l'abast de grups criminals organitzats, també a l'abast dels desheretats del planeta.

- **Les societats riques i tecnològicament avançades s'han adonat de la seva vulnerabilitat.** Occident no és el lloc segur que sempre havíem cregut. El terror internacional pot atacar qualsevol lloc.

- **No assistim a una topada de civilitzacions.** Tanmateix, a totes les societats, religions i cultures, s'està mostrant un augment del fonamentalisme, una resistència i una por davant l'altre, qualsevol

Un nou conflicte global sembla obrir-se pas amb el nou segle. Es posa de manifest un espai ple d'interrogants i algunes certeses:

que sigui aquest altre, davant el diferent i davant l'intrús.

- **Els atemptats terroristes expressen un odi incommensurable, i ens hem de demanar d'on prové.** És un odi difús, però que expressa les profundes ferides que han deixat els processos de globalització econòmica i la política exterior occidental.

- Després de la resposta nord-americana, ha quedat de manifest la **supremacia militar i econòmica dels Estats Units**, esdevinguts, més que mai, en l'única superpotència planetària. Mai no hi ha hagut un Estat amb tant de poder en relació a la resta del món, ni tan convençut que en l'exercici del seu "unilateralisme global" no necessita ningú.

EL NOU SEGLE AMERICÀ

La guerra contra Iraq forma part d'un nou paradigma en política exterior, concebut abans dels atacs terroristes de l'11 de setembre, encara que posat en pràctica després de l'impacte psicològic que varen suposar els atemptats. És la doctrina del "Projecte per a un Nou Segle Americà" (grup de pressió en què participaven, des de 1997, gent com Rumsfeld, Wolfowitz o Cheney), que inspira l'Estratègia Nacional de Seguretat de setembre de 2002.

Així, l'actual **política exterior** dels Estats Units es caracteritza per:

- El seu objectiu central serà la **defensa internacional dels interessos i valors nord-americans**, promovent la causa de la llibertat

política (entesa, naturalment, en funció d'aquests interessos) i econòmica. Es considera prioritari l'extensió del model econòmic neoliberal a tot el món (lliure comerç i lliure mercat), mentre que es releguen a un segon terme l'impuls de la democratització i la defensa dels drets i necessitats humanes.

• **Nou sobiranisme.** Les regles internacionals són bones mentre no afectin els Estats Units. Aquest nou sobiranisme es manifesta en els successius rebuigs a acords i compromisos internacionals (Tribunal Penal Internacional, Protocol de Kyoto, acords de desarmament, control dels paradisos fiscals, etc). Estats Units ha optat per l'**unilateralisme**, entès com la determinació d'actuar en solitari al marge de les institucions internacionals, o amb els aliats que en cada cas acceptin cooperar.

• Voluntat de **mantenir un món unipolar**, en què els Estats Units no tinguin un competidor que els pugui igualar, traduïda en un increment de la despesa militar i en el desenvolupament d'una tecnologia armamentista no igualable.

• **Lluita contra el terrorisme globalitzat**, que és concebut ja lligat a l'ús d'Armes de Destrucció Massiva (químiques, biològiques i nuclears) accessibles a través dels anomenats estats pàries. Això permet presentar una guerra contra un altre estat com una guerra contra el terrorisme.

• **Sentiment de superioritat moral.** Els Estats Units encarnen i defensen el Bé, i els seus adversaris el

No sabem quant de temps durarà aquest nou paradigma, que va adquirint força. Al costat de la prepotència de l'equip de govern de Bush i de la permanent crida a la por dels ciutadans, resulten preocupants les dificul-

tats que troba la societat nord-americana per abordar un debat obert sobre aquests temes. El contrapunt a aquesta política haurà d'arribar des de

la conscienciació i la mobilització de l'opinió pública, un procés en què Europa i la seva ciutadania poden jugar un important paper.

Mal, un sentiment que es fonamenta en les radicals creences religioses de l'actual gabinet, i connecta amb la vella convicció de la societat nord-americana respecte de la "missió" del seu país al món.

• **Militarització de la política exterior**, enfrontant les suposades amenaces mitjançant atacs preventius. La guerra deixa de ser l'últim recurs per a la defensa pròpia, i se'n justifica la utilització en cas d'una "amença suficient per a la seguretat nacional".

CONFLICTES ARMATS DELS ÚLTIMS ANYS

AFGANISTAN: DE LA GUERRA OBLIDADA A LA GUERRA GLOBAL

AFGANISTAN, TRENTA ANYS DE GUERRES

A totes les classificacions de Nacions Unides sobre riquesa o sobre desenvolupament humà, Afganistan ocupa un dels últims llocs, al costat de països de l'Àfrica subsahariana. És, a més a més, el país del món amb més població refugiada a l'exterior: abans de l'11 de setembre, hi havia

entre 3 i 4 milions d'afganesos a l'estranger, sobretot a Pakistan i Iran.

Aquesta devastació és el resultat de

30 anys de conflictes i inestabilitat. L'any 1973, el rei d'Afganistan era derrocat per un cop militar. Va seguir un període en què cap govern no va poder imposar ordre en un país multiètnic i sense cohesió. Aquest període va finalitzar amb la invasió soviètica de 1979. En la resistència a la dominació soviètica per part dels anomenats mujaidins es comencen a formar els desordres que han marcat la història posterior del país: guerres entre ètnies, interessos de clans oposats, etc. Els soviètics van abandonar el país l'any 1989, però van deixar el règim pro-soviètic de Najibulah. Aquest, al seu torn, va resistir fins a l'any 1992, en què caigué a mans dels mujaidins.

El nou govern de Rabani va ser derrocat amb la irrupció dels tali-

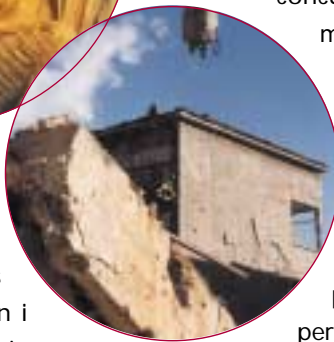

ban (1994), una guerrilla d'estudiants d'escoles alcoràniques fonamentalistes (alimentada per Pakistan i Aràbia Saudita) que van imposar el seu règim medieval, misògin i teocràtic. Va seguir un període de guerra entre el règim taliban i els moviments opositors (ètnies minoritàries i islamistes) de l'Aliança del Nord. Aquest moviment només va poder derrocar els taliban després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, amb el suport dels bombardejos nord-americans contra el règim de Kabul.

L'HERÈNCIA DE LA GUERRA FREDA

Afganistan és un bon exemple de com les contradiccions del període de la Guerra Freda continuen inci-

dint al món d'avui. En aquells anys, el món era un gran tauler d'escacs on les dues superpotències es jugaven l'hegemonia mundial. Combatre l'expansió del capitalisme justificava a la Unió Soviètica conculcar sistemàticament les llibertats dels seus ciutadans. Mentrestant, contrarestar la influència soviètica podia servir de pretext per als Estats Units per donar suport a dic-

tadures centreamericanes o al règim macabre dels khmers roigs de Cambotja. Frenar el poder de l'Iran de Khomeini justificava donar suport a l'Iraq de qui després ha esdevingut el principal enemic dels Estats Units: Saddam Hussein.

A l'Afganistan dominat pels soviètics, els mujaidins eren, per als Estats Units, freedom fighters: lluitadors de la llibertat. I la CIA finançava un multimilionari saudita anomenat Ossama Bin Laden. A la guerra santa contra el comunisme, pagada per Occident, hi ha un precedent de la guerra santa contra Occident.

IRAQ: LA GUERRA DEL "NO A LA GUERRA"

D'ALIAT A ENEMIC

El suport donat pels Estats Units a Saddam Hussein durant els anys 80 (quan era considerat un aliat davant l'amenaça de l'Iran dels aiatol·làs) esdevé hostilitat quan Iraq envaeix Kuwait (1990). A la Primera Guerra del Golf (1991), una coalició liderada pels Estats Units expulsa Saddam Hussein de Kuwait. Les comunitats kurdes i xiiïtes són instigades a revoltar-se i després abandonades a la brutal repressió del règim.

S'inicia un període d'aïllament marcat per les conseqüències de les sancions de Nacions Unides sobre la població civil iraquiana, fins que el 20 de març de 2003 els Estats Units inicien una ofensiva militar que acaba amb el règim de Saddam Hussein en tres setmanes.

La Segona Guerra del Golf era, però, una guerra planificada des d'abans, una guerra que els Estats Units estaven decidits a fer, amb resolució de Nacions Unides o sense. Estaven en joc massa coses: el petroli, el control d'una regió estratègicament vital, la voluntat de mostrar qui comanda al món...

Acabada la guerra, s'obren massa incerteses. La democràcia no es pot imposar amb les armes, i la població iraquiana no sembla disposada a acceptar indefinidament la presència d'una potència ocupant.

ARMES DE DESTRUCCIÓ MASSIVA, TERRORISME INTERNACIONAL

La possessió i capacitat d'utilització d'armes de destrucció massiva per part del règim de Saddam Hussein ha estat el primer gran argument

d'aquest "atac preventiu". El segon, l'amenaça que suposava la seva connexió amb el terrorisme internacional.

Cap dels dos arguments no ha demostrat ésser més que un pretext.

De fet, la guerra pot portar més proliferació nuclear i més terrorisme: l'atac dels Estats Units (el primer país en armes nuclears, i aliat d'Israel, única potència nuclear d'Orient Mitjà) convencerà molts de països que dotar-se d'aquestes armes és la millor manera de prevenir una agressió com la d'Iraq. Respecte del terrorisme, no és difícil que la guerra d'Iraq aprofundeixi el sentiment d'humiliació de les poblacions àrabs, i doni lloc a més terrorisme.

NEIX L'OPINIÓ PÚBLICA MUNDIAL

El 15 de febrer de 2003 passarà a la història com la primera gran jornada de mobilització universal contra la guerra. Milions de persones sortien al carrer, des d' Austràlia a

Estats Units, passant per totes les capitals europees. Les mobilitzacions varen ser intenses durant tota la guerra. La premsa nord-americana va parlar del naixement d'una gran potència que podia enfrontar-se als Estats Units: l'opinió pública mundial.

Acabada la guerra, i passats els moments de més intensitat, és imprescindible aprofitar aquest impuls per avançar, des d'una ciutadania que vol globalitzar el crit per un altre món diferent, en la construcció d'un món en pau.

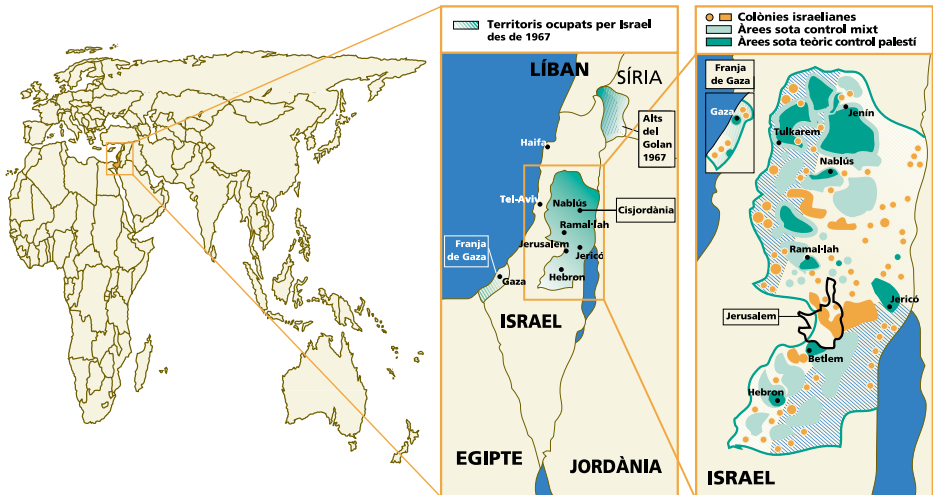
ISRAEL I PALESTINA CONVIURE O DESTRUIR-SE

DOS POBLES I UN TERRITORI COMÚ

L'origen del conflicte de Palestina s'ha de buscar en la solució donada després de la II Guerra Mundial a la diàspora dels jueus i la seva aspiració de tenir una pàtria. El moviment sionista, des de finals del s. XIX, va lluitar per aquest objectiu, fins que el 1948 es va proclamar l'Estat independent d'Israel. Nations Unides va establir les fronteres del nou Estat. Palestina era, però, una terra de població àrab i

de religió majoritàriament musulmana. El mateix 1948 es va declarar una primera guerra àrabo-israeliana, que va acabar amb l'ampliació de l'Estat d'Israel.

Des de llavors, la història d'Orient Mitjà ha estat una successió d'enfrontaments entre Israel, d'una banda, i els palestins i els països àrabs veïns, d'una altra: Guerra dels Sis Dies (1967), invasió israeliana del Líban (1982), Intifada (1987-1992)... L'esperança dels acords de pau d'Oslo (1993) va trencar-se el 2000, quan la provocació de l'actual primer ministre d'Israel, Ariel Sharon, va fer saltar una segona Intifada.

Ara mateix, la situació és més tensa que mai. La pau només serà possible si hi ha un reconeixement mutu del dret a l'existència com a estats sobirans i viables, si s'atura la política israeliana d'assentaments al territori palestí i si es troben solucions als contenciosos sobre Jerusalem i sobre els palestins refugiats.

El conflicte de l'Orient Mitjà exemplifica aquesta connexió entre religió i conflicte bèl·lic. Ara mateix, els fonamentalistes d'una i altra banda (jueus ultraortodoxos i islamistes de Hamas i altres grups violents) són l'obstacle principal perquè s'arribi a la pau. La disputa de Jerusalem, ciutat sagrada de tres religions, és un dels punts més conflictius del procés. Arribar a fer-ne un vertader espai de tolerància entre confessions seria la millor manera d'invertir la tendència actual a fer de la religió un factor de guerra.

GUERRES I RELIGIÓ

Acabada la Guerra Freda i el conflicte ideològic global, sembla que la religió esdevé un component bàsic de molts de conflictes: des d'Irlanda del Nord a Afganistan, des dels Balcans a Palestina, creix la tendència a fer de la creença religiosa un signe identitari que ens empeny a la confrontació. El fonamentalisme religiós és una constant dels temps: el dels islamistes integristes, però també el dels ultranacionalistes serbis (ortodoxos) o croates (catòlics), o el de l'extrema dreta jueva que governa Israel.

ANGOLA: UN PAÍS PARTIT EN DUES MEITATS

VINT-I-CINC ANYS DE GUERRA OBLIDADA

La guerra d'Angola té les seves arrels en els enfrontaments entre els moviments d'alliberament dels anys 60. Amb l'arribada de la independència, el 1975, el MPLA (Moviment Popular per a l'Alliberament d'Angola) assumeix el govern del país. Des de llavors, però, es troba en guerra amb el grup UNITA (Unió Nacional per a la Independència d'Angola).

Durant la Guerra Freda, aquest moviment va comptar amb el suport de Sud-àfrica i dels Estats Units, mentre que el MPLA tenia el de Cuba i la Unió Soviètica. Acabada la guerra freda, Jones Savimbi, líder d'UNITA, es va ne-

gar a acceptar tant el resultat de les eleccions de 1992, guanyades pel partit del govern, com els termes de l'acord de pau de 1994. La violència no ha cessat. El resultat és un país partit en dues meitats, submergit en una guerra crònica i oblidada, que encara avui continua. La mort de Savimbi, el febrer de 2002, ha permès avançar cap a una pau que hauria de ser definitiva.

DIAMANTS TACATS DE SANG

La maquinària de guerra de la guerrilla UNITA ha estat alimenta-

Un país devastat per la guerra

- 500.000 morts en 25 anys de guerra
- Més de 100.000 mutilats i 10 milions de mines terrestres
- 4 milions de persones desplaçades, sobre una població total de 12 milions
- Un 42 % de la població infantil pateix desnutrició
- Violacions massives dels drets humans, per part de les dues bandes
- Una esperança de vida de 45 anys

da pel negoci il·legal dels diamants. UNITA ha controlat, durant tota la guerra, els més rics camps de diamants del país. Nacions Unides ha calculat que el 5% del tràfic mundial de diamants prové de les àrees controlades pels rebels angolesos, que n'obtenen uns ingressos anuals de 100 milions de dòlars.

Si aquest negoci és possible és perquè hi ha països còmplices, com Burkina Faso o Togo, que proporcionen als rebels armes a canvi de diamants, i perquè hi ha empreses (a Bèlgica, a Israel, a Sud-àfrica) que comercien amb aquests diamants.

El mateix esquema es repeteix en altres guerres. A Sierra Leona, escenari d'una altra guerra civil devastadora, el RUF (Front Revolucionari Unit, la guerrilla rebel) s'ha mantingut durant anys gràcies al control de les mines de diamants. La dictadura

de la veïna Libèria els proporciona armes a canvi de diamants.

També a la República Democràtica del Congo (antic Zaire), els rebels obtenen la seva força del control de les àrees més riques en minerals, amb la complicitat de les empreses transnacionals i els estats occidentals per a la seva comercialització.

GRANS LLACS: MILIONS DE MORTS EN L'OBLIT

UN CONFLICTE CAÒTIC

Amb l'assassinat dels presidents de Burundi i Ruanda, l'abril de 1994, es desferma una brutal espiral de violència que ha causat molts més morts que qualsevol altra guerra posterior a 1945. Només a la República Democràtica del Congo, hi poden haver mort 4,7 milions de persones a causa del conflicte. Els morts a Ruanda i Burundi també es compten per milions.

Tots ells moren en la penombra informativa.

El 1994 té lloc el genocidi ruandès contra la població tutsi. En realitat, la repressió i els atacs contra els refugiats

hutus posteriors a la presa del poder per part dels tutsis ens han de fer parlar d'un doble genocidi. Els moviments massius de refugiats varen desestabilitzar la República Democràtica del Congo (llavors Zaire), fins que el 1997 va caure el dictador Mobutu i va accedir al poder Laurent Desiré Kabila (assassinat el 2001).

Però el 1998 començava una nova fase de la guerra: diferents grups rebels, juntament amb els exèrcits d'Uganda i Ruanda, antics aliats de Kabila, es revoltaven i passen a controlar pràcticament la meitat del país. El suport d'Angola, Txad, Namíbia i Zimbawe al règim de Kabila ha fet parlar de la "guerra mundial africana".

El 1999 s'arriba a un fràgil acord de pau. La guerra, però, no ha deixat de devastar la regió, des-

sagnada per un conflicte càdtic: grups rebels diversos, països ocupants enfrontats entre ells, guerrilles progovernamentals, nous enfrontament ètnics, utilització de nins soldats, milions de refugiats i desplaçats... En el rerefons, hi ha la lluita pel control d'una de les regions del món més riques en minerals.

GUERRES AL SUD I RESPONSABILITAT DEL NORD

Les guerres dels Grans Llacs exemplifiquen tots els aspectes de la responsabilitat del Nord en les guerres del Sud:

- L'herència colonial com a factor de conflicte: a Burundi i Ruanda, l'Administració belga va reforçar la dominació de la minoria tutsi, alimentant el ressentiment de la majoria hutu.

- La lluita entre les potències per la dominació geoestràgica: la pugna entre França i Estats Units pel control del continent ha

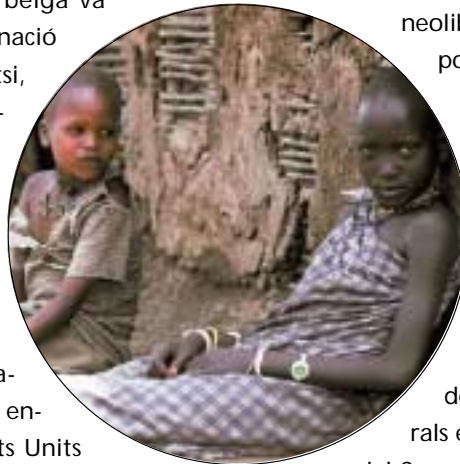
estat un element desestabilitzador.

- La proliferació d'armes, que són subministrades per empreses del Nord.

- La lluita per les matèries primeres: la RD del Congo és una guerra pel control de cinc minerals clau: coltan (un mineral imprescindible per a les noves tecnologies), diamants, coure, cobalt i or. Naturalment, la destinació són els mercats del Nord.

- L'ortodòxia econòmica neoliberal, que anteposa els interessos econòmics al respecte pels drets i les necessitats humanes (així, l'FMI admet que Uganda pagui el seu deute amb minerals espoliats a la RD del Congo).

COLÒMBIA: UN PAÍS VÍCTIMA DE LA VIOLENCIA

TRENTA MIL ASSASSINATS EN UN ANY

L'any 2000 es tancava a Colòmbia amb un recompte de 30.000 persones assassinades i 1.000 de segrestades. La població civil d'aquest país és la principal víctima d'un conflicte que té l'origen a començaments dels anys 60, quan, en un context de gran desigualtat, neixen diverses guerrilles d'ideologia esquerrana. Algunes, com l'M-19, s'han desmobilitzat, però d'altres continuen actives, especialment les FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) i l'ELN (Ejército de Liberación Nacional).

Juntament amb les guerrilles, les forces paramilitars són responsables de massacres i desaparicions entre la població civil. A partir dels anys 80 varen néixer grups privats d'autodefensa, que avui s'agrupen entorn de l'AUC (Autodefensas Unidas de Colombia), amb una àmplia presència a tot el territori del país. Els defensors dels drets humans (sovint víctimes dels paramili-

tars) han denunciat una relació, com a mínim d'encobriment, entre exèrcit i paramilitars.

Per completar el quadre d'un país devastat per la violència, hi ha el negoci milionari del narcotràfic, al qual es lliguen tant les guerrilles com els paramilitars, una violència comuna desbordada, i una ajuda militar nord-americana que, sota el pretext de la lluita contra el nar-

cotràfic, el que fa és alimentar el conflicte colombià.

EL COL-LAPSE DE L'ESTAT

El conflicte de Colòmbia exemplifica un dels trets característics de les guerres del món de després de la Guerra Freda: el col·lapse de l'Estat, és a dir, la incapacitat de l'Estat per garantir la seguretat i oferir serveis als seus ciutadans. A Colòmbia, hi ha àmplies zones controlades per la

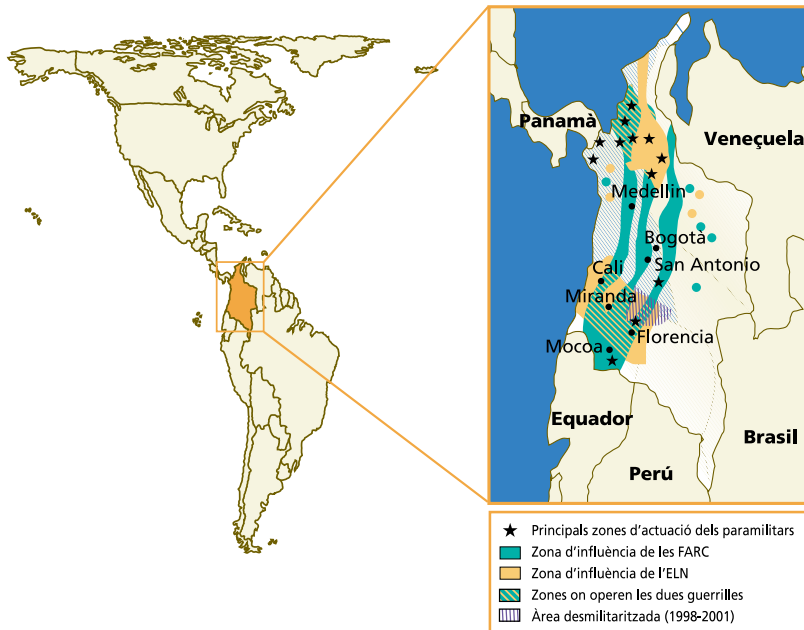
guerrilla, pels paramilitars o pels narcotraficants, que imposen el terror i exigeixen tributs i col·laboració a la població civil.

Colòmbia també exemplifica el que s'anomena la descentralització de la violència, que ja no està monopolitzada per l'Estat, ni per l'Estat i un únic opositor, sinó que és exercida per múltiples actors: forces armades, militars estrangers, guerrilles, paramilitars, bandes de delinqüents... És un patró de conflicte que duen a l'extrem algunes guerres de l'Àfrica subsahariana,

que són enfrontaments, ja sense pretext ideològic, entre els diferents senyors de la guerra.

UNA SOCIETAT QUE VOL LA PAU

La imatge de Colòmbia està associada al narcotràfic i a la violència generalitzada. Però Colòmbia és també la seva societat, que reclama pau enfront de guerrillers, exèrcit i paramilitars: les manifestacions per la pau, la Xarxa d'Alcaldes per la Pau, o la Xarxa d'Iniciatives per la Pau i Contra la Guerra, no generen tantes notícies com la violència, però són l'esperança de Colòmbia.

IUGOSLÀVIA: L'ESCLAT D'UN ESTAT

MILOSEVIC, EL PALADÍ DE LA NETEJA ÈTNICA

Esdevenint president de Sèrbia, Slobodan Milosevic adopta des de finals dels 80, per preservar el poder davant l'enfonsament dels antics règims comunistes, un agressiu discurs nacionalista que rescata els pitjors fantasmes del passat. Sota la idea que "allà on hi hagi una tomba sèrbia és territori serbi", i manipulant la por i la ignorància de la població, pretén reduir la fràgil Federació iugoslava heretada de Tito al seu projecte d'una "Gran Sèrbia".

Les declaracions d'independència de les repúbliques federades no es fan esperar: Croàcia i Eslovènia el 1991, Bòsnia i Macedònia el 1992. En resposta, Milosevic envia l'Exèrcit

Federal iugoslau i milícies paramilitars en "defensa" de les minories sèrbies a Croàcia i Bòsnia, establint territoris "ètnicament purs", nets de croates i musulmans.

El major grau de barbàrie té lloc a Bòsnia. Durant tres anys de guerra, es practica de manera sistemàtica la neteja ètnica (bombardeig de poblacions civils, violacions, camps de concentració) sobre la població bosniana, majoritàriament musulmana, que defensa un model de convivència multicultural. La resistència bosniana i la tardana intervenció militar internacional forcen la firma de la pau de Dayton (1995), que legitima la divisió establerta per la guerra. Des de llavors, el procés de reconciliació serà lent i difícil.

Anys després, el 1999, a la província sèrbia de Kosovo, on la majoria albanesa havia mantingut durant deu anys una resistència no violenta en un règim d'apartheid, Milosevic inicia una brutal repressió indiscriminada per combatre la incipient resistència armada albanokosovar. En aquest cas, una intervenció militar suposadament "neta" de l'OTAN atura la neteja ètnica i

estableix una regió autònoma administrada per Nacions Unides.

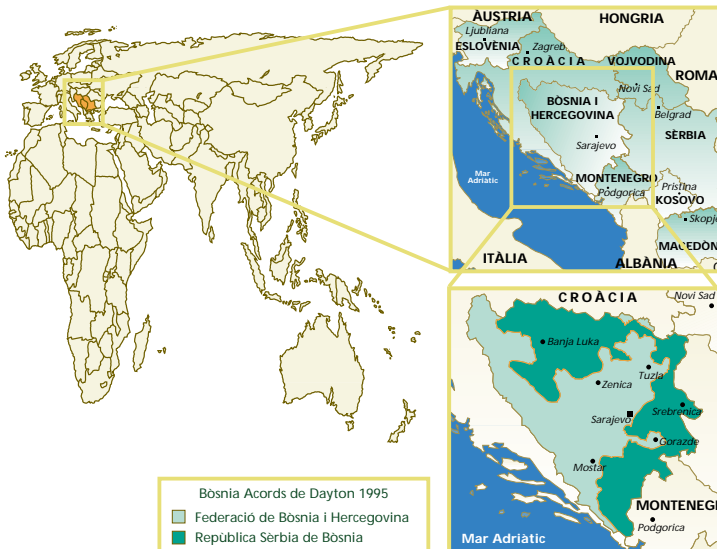
La caiguda de Milosevic no té lloc fins l'octubre de 2000, quan la majoria de la població sèrbia, farta d'una dictadura mafiosa, ocupa el Parlament perquè es reconeguin les eleccions que desallotjaven Milosevic del poder.

LA NEUTRALITAT CÒMPLICE DE LA "COMUNITAT INTERNACIONAL"

La descomposició de Iugoslàvia, i sobretot la guerra de Bòsnia, varen posar en evidència la manca de mecanismes preventius i de resolu-

ció de conflictes al món posterior a la caiguda del Mur de Berlín.

La manca de compromís de l'anomenada comunitat internacional, amb molt pocs interessos econòmics a la regió, va estar a punt de permetre el genocidi dels defensors de la convivència multicultural a Bòsnia. El recurs als cascos blaus, desplegats amb una missió d'assistència humanitària en un escenari d'agressió directa sobre poblacions civils indefenses, va permetre matances com la de Srebrenica (1995), un enclavament protegit per Nacions Unides en què les tropes serbo-bosnianes del general Mladic varen assassinar més de 8.000 homes musulmans.

Les guerres balcàniques varen fer evident la necessitat de nous instruments per garantir la protecció dels drets humans. Milosevic és actualment jutjat per un tribunal penal internacional, però hi ha encara molts d'avanços per fer.

TXETXÈNIA: CRIMS DE GUERRA SILENCIATS

LA SOBIRANIA IMPOSSIBLE

Els txetxens són un poble del Caucas que porta segles revoltant-se contra les potències que el sotmeten: els mongols, la Rússia tsarista, la Unió Soviètica... La seva aspiració a la sobirania sempre ha estat castigada, sovint de forma cruel: l'any 1944, Stalin va ordenar la deportació de 400.000 txetxens a Àsia Central...

Els txetxens són poc més d'un milió, i professen la religió musulmana. A la Unió Soviètica, conformaven, amb els inguixos, la República de Txetxènia-Ingúixia, dins del territori rus. El 1991 Txetxènia proclamava la seva independència. El govern de Rússia, però, no ho va acceptar: no volia ni obrir el camí de la desintegració de la Federació Russa ni perdre una zona

estratègica per al comerç del petroli del Mar Caspi. Entre 1994 i 1996 va tenir lloc la primera guerra txetxena, que va acabar en una pau fràgil i ambigua.

Mentre Txetxènia es descomponia i queia sota el poder dels grups armats, a Moscou creixia la pressió per esclafar la república secessionista. El setembre de 1999, Rússia tornava a envair Txetxènia. La capital, Grozni, i el conjunt del país, varen ser arrasats. Els rebels, però, resisteixen a les muntanyes, i la guerra no ha acabat.

TXETXÈNIA I LA DOBLE MORAL DE LA COMUNITAT INTERNACIONAL

Les campanyes militars russes a Txetxènia, tant la de 1994-1996, com la que va començar el 1999, han estat devastadores. Ni Boris Ieltsin ni Vladimir Putin no s'han alliberat de les acusacions de violacions massives dels drets humans, crims de guerra o genocidi, fetes per les més prestigioses orga-

nitzacions de defensa dels drets humans i pels organismes internacionals.

Els míssils russos sobre Grozny han caigut indiscriminadament sobre mercats i hospitals, centenars de milers de persones viuen a camps de refugiats d'Ingúixia on els nadons moren de fred, les execucions massives són moneda corrent... Fins a un 20 % de la població pot haver mort...

La comunitat internacional, però, no parla d'intervencions, ni de san-

cions, ni de responsabilitats penals. A Moscú parlen d'un conflicte intern i de lluita contra el terrorisme. Els països poderosos fan com qui s'ho creu: Rússia és una potència que cal respectar.

GROZNI

Poques ciutats grans arriben a ser literalment esborrades de la faç de la Terra. Grozni va estar a punt: el 1993. Abans de la guerra comptava amb 364.000 habitants; el 2000, quan cau definitivament, les morts i els abandonaments l'han deixada entre 5.000 i 25.000.

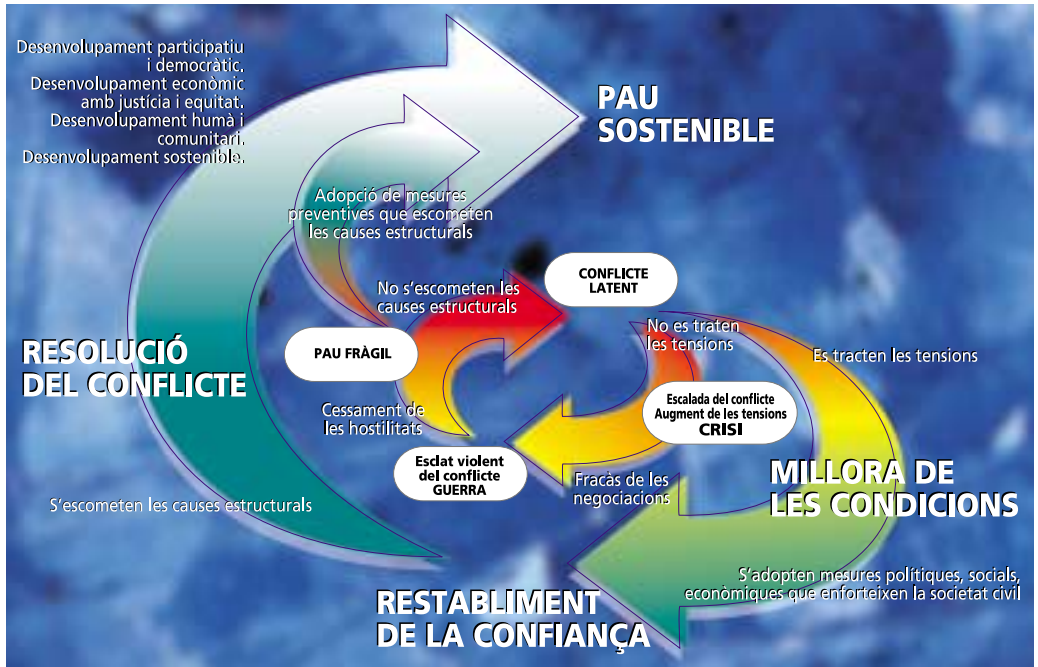

CONSTRUÏM LA PAU

EL CICLE DELS CONFLICTES

A partir d'un conflicte latent, es pot reproduir un cercle viciós que porti a la guerra o, pel contrari,

enfrentant les causes estructurals, arribar finalment a una pau sostenible.

ABANS DEL CONFLICTE: PREVENCIÓ

EVITAR LA GUERRA ABANS QUE COMENCI

Les conseqüències d'una guerra són massa nefastes i destructives

com per deixar que apareguin i, després, posar en marxa una acció humanitària. El més humanitari és actuar de forma preventiva, quan esdevenen els primers símptomes del conflicte.

És necessari identificar les arrels profundes del conflicte i actuar a temps, quan es troba en els seus primers estadis (fase de pau inestable) i abans que sobrepassi un determinat llindar de violència; els instruments de prevenció no tenen espai quan ha esclatat la guerra.

La prevenció de conflictes s'aconsegueix instaurant sistemes de prevenció i alerta immediata, creant estructures mundials i subregionals que vetllin pel manteniment de la pau, desenvolupant la diplomàcia preventiva, etc.

Les estructures creades fa cinquanta anys continuen regint el món amb plantejaments reactius, en comptes de destinar majors i millors esforços a la prevenció; disposem d'una gran capacitat d'actuar militarment un cop ha esclatat un conflicte, però no ens hem dotat de mecanismes i instruments de prevenció.

DURANT I DESPRÉS: RESOLUCIÓ I RECONSTRUCCIÓ

ATURAR LA GUERRA QUAN JA HA ESCLATAT

Quan el conflicte armat ha esclatat, s'ha de intervenir per a la seva resolució no deixant que continuï la tendència bel·licista. Si hi ha un estat de confrontament obert, és necessari en primer lloc una intervenció que garanteixi la imposició de la pau. Si existeix un procés de negociació entre les parts enfrontades, la intervenció s'exerceix mitjançant tècniques de tractament de conflictes (conciliació, arbitratge, mediació).

La intervenció es produeix quan la diplomàcia preventiva ha fracassat. Les actuacions de les ONG en escenaris de conflicte cerquen pal·liar les conseqüències del conflicte sobre les poblacions més vulnerables. Però si aquestes accions no van acompanyades d'una acció política ferma dels seus governs per impulsar una solució justa al conflicte, es converteixen

en un recurs assistencial d'urgència que serveix de coartada i justificació de la indolència o interessos d'aquests governants.

RECONSTRUIR LA PAU QUAN LA GUERRA ACABA

El final de les accions bèl·liques no suposa la fi del conflicte que les ha provocades. La guerra multiplica els problemes que va originar el conflicte i en genera molts d'altres que no existien (refugiats, desplaçats, destrucció d'infraestructures, mines, etc). La reconstrucció post-bèl·lica haurà de contemplar la reparació dels danys de guerra, la desmobilització i incorporació a la vida civil dels antics combatents, la determinació de les responsabilitats individuals davant els crims comesos, la desmilitarització de les parts enfrontades...

Per superar el conflicte és imprescindible que s'apliqui la justícia (no permetent la impunitat), i que els actors enfrontats assumeixin la seva responsabilitat als fets i, prèvia recuperació de la confiança, aconseguixin la seva reconciliació.

A més a més, és necessari plantejar solucions que arribin a les causes últimes del conflicte i evitin l'ús de la violència quan en sorgeixin d'altres. L'objectiu ha de ser transcendir i superar el conflicte, transformant l'escenari de manera que el mateix conflicte esdevingui impossible.

No existeix un mètode infal·lible per a la transformació de conflictes, però haurà d'incloure el diàleg, l'empatia (coneixement profund de l'altre i la seva lògica) i la creativitat (transcendir les relacions existents).

DIMENSIONS DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA PAU

1.- SEGURETAT HUMANA COMPARTIDA

Cal desmilitaritzar el concepte de seguretat. L'autèntica seguretat no passa per enfortir els exèrcits, sinó per assegurar el benestar, la justí-

cia i el desenvolupament a tot arreu. Per obtenir seguretat, és molt més coherent i efectiu dedicar recursos econòmics al desenvolupament i la cooperació, i orientar la política de defensa cap a la prevenció de conflictes.

2.- DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

El desenvolupament serà sostenible o no serà. La degradació del medi ambient perjudica la salut o priva de recursos bàsics a comunitats senceres. El model de consum actual dels països rics considera la Terra com una font inesgotable de recursos, però en molts de casos ja estem ultrapassant de forma irreversible els seus límits.

3.- DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC AMB JUSTÍCIA I EQUITAT

L'ordre econòmic internacional genera pobresa, migracions i conflictes armats. El poder de grans em-

preses transnacionals és més fort que la voluntat de governs estatals, escapant així de tot control democràtic. L'actual globalització econòmica tendeix a marginar amplis sectors socials del desenvolupament, eixamplant la distància entre rics i pobres. És necessari governar i humanitzar aquesta globalització.

4.- GOVERNABILITAT MUNDIAL AL SERVEI DELS DRETS HUMANS

No pot haver-hi pau si es vulneren sistemàticament els drets humans més bàsics o si aquests queden desatesos. Cal una governabilitat mundial que vetlli pel manteniment de la pau i la preservació dels drets humans, la justícia i el desenvolupament sostenible. La reforma de les Nacions Unides, assegurant la seva viabilitat econòmica i un major funcionament democràtic, és una clara i possible via de sortida. També és necessària la consolidació d'instruments jurídics de caràcter universal, com el Tribunal Penal Internacional (TPI).

5.- DESENVOLUPAMENT HUMÀ: CULTURA DE PAU

Com que la violència comença en la ment dels éssers humans, és en la ment dels éssers humans on s'ha de construir la cultura de la pau. Hem d'aprendre a resoldre els conflictes d'una manera més humana, més racional i més efectiva, que no passi ni per la passivitat, ni per l'acceptació de la injustícia, ni per la violència ni per l'exclusió.

la Pau esdevingui una autèntica prioritat.

La consecució de l'acord de prohibició de les mines antipersona o de l'estatut del TPI són avanços que no s'haurien produït sense la força i la pressió de la ciutadania.

CULTURA DE PAU

ELS CIUTADANS, MOTOR DE CANVI

Tots aquests canvis demanen una actuació decidida de governs i administracions. Sovint, però, altres prioritats relacionades amb el manteniment del poder polític o l'obtenció de guanys econòmics, passen al davant de decisions absolutament necessàries per preservar la pau i protegir els drets humans.

Per això és imprescindible la pressió de l'opinió pública, d'una ciutadania organitzada, d'unes associacions i ONG que vetllin per tal que la Cultura de

L'EDUCACIÓ PER LA PAU

L'educació per la pau comença garantint l'educació dels infants a tot el món. Però no és exclusivament un tema d'escolarització. Són els adults els responsables de fer les passes que ens han d'aproximar a un món en pau. L'educació per la pau comporta, entre d'altres:

- Recuperar valors perduts perquè els individus siguin més responsables, tant a la esfera

pública com a la privada, en allò local i en allò planetari.

- Desacreditar i deslegitimar la guerra, la violència i l'ús de la força.

- Acceptar i apreciar la diversitat de criteris, propostes i visions, pròpia de la vida humana i el seu desenvolupament.

- Potenciar el coneixement i el diàleg entre cultures i religions.

- Superar la mística de la masculinitat, a través de l'empatia, l'afecte, i la corresponsabilitat en l'esfera domèstica.

DESPRÉS DE L'11 DE SETEMBRE

En el temps transcorregut des dels atemptats terroristes de l'11 de setembre hem assistit a una resposta bèl·lica per part dels Estats Units, però no s'han vist avanços en el tractament dels problemes de fons. Més que mai és necessari:

- Impulsar la democratització dels països del Sud, en particular dels sistemes en què el poder polític i el poder religiós no estan separats, donant suport a l'esforç dels col·lectius locals compromesos amb la democràcia. L'única forma de preservar la pervivència de la democràcia és més democràcia, més diàleg i més cooperació.

- Revisar les aliances perverses d'Occident en política exterior he-

- retades de la Guerra Freda o supereditadas a interessos econòmics a curt termini. En

aquest sentit, s'ha demostrat paradigmàtic el cas dels talibans a Afganistan, i actualment resulta intolerable l'aliança amb règims com el d'Aràbia Saudita.

- Implicar la comunitat internacional en la resolució de situacions injustes que han degenerat en frustracions col·lectives. Crisis com la d'Orient Mitjà i el poble palestí són incompatibles amb la pau a l'àmbit mundial.

- Fugir de la resposta militarista. Una vegada més, la concepció tradicional de seguretat i els sistemes de defensa s'han demostrat inadequats.

Tanmateix, assistim a la militarització de les consciències i a l'absència d'iniciatives comunes, en altres terrenys que no siguin la defensa i la inversió militar, per part dels governs occidentals.

- Garantir l'exercici de les llibertats. És fals pretendre guanyar en seguretat a costa de retallar les llibertats. Només s'aconseguirà més seguretat garantint més llibertats, també per als immigrants i els ciutadans dels països pobres.

- Invertir, mitjançant polítiques de cooperació i solidaritat, en desenvolupament humà i en l'eliminació de la pobresa, instaurant un nou concepte de seguretat huma-

na compartida que permeti la construcció d'una pau duradora basada en la confiança mútua.

- Governar i humanitzar el procés de globalització, respectant la pluralitat i diversitat cultural i garantint la igualtat de drets, humans i econòmics, a l'àmbit mundial.

- Regular el funcionament dels mercats financers i els moviments de capitals.

L'opacitat actual és utilitzada per les xarxes de financiació del terrorisme, però

també per les xarxes de narcotràfic, tràfic d'armes, l'evasió de capitals, l'especulació financera...

- Davant l'actuació unilateral dels estats, crear un nou marc de relacions internacionals, amb un espai jurídic universal i unificat, dotat d'un Tribunal Internacional ratificat per tots els estats. La persecució global del terrorisme ha d'estar basada en la justícia, no en la venjança

11 S.

CHIAPAS 3

HAITÍ

GUATEMALA
EL SALVADOR

4

COLÒMBIA 1

PERÚ 2

**MISSIONS I
INTERVENCIIONS
DE LES NACIONS
UNIDES
EN CURS (1999)**

**ZONES DE
CONFLICTES DE LA
DARRERA DÈCADA**

MAPA MUNDIAL DE CONFLICTES ARMATS

AMÈRICA

1 - COLÒMBIA:

Conflicte entre el govern i diverses guerrilles, a més de violència generalitzada a causa de la presència de forces paramilitars i narcotràfic. 40 anys de guerra han provocat 400.000 persones mortes i 1.300.000 persones desplaçades.

2 - PERÚ:

Enfrontament entre el govern i la guerrilla "Sendero Luminoso", pràcticament desmantellada en l'actualitat. Prop de 30.000 morts des de començaments dels anys 80.

3 - CHIAPAS, MÈXIC:

Revolta de l'EZLN (Ejército Zapatista de Liberación Nacional), a l'Estat de majoria indígena de Chiapas.

4 - AMÈRICA CENTRAL:

Reconstrucció després dels sagrans conflictes a El Salvador, Guatemala i Nicaragua. A Guatemala, la política de "terra cremada" i massacres de l'exèrcit van significar 150.000 víctimes.

EUROPA

5 - BALCANS:

Entre 1991 i 1999, la successió de les guerres d'Eslovènia, Croàcia, Bòsnia i Kosovo. El fonamentalisme nacionalista (sobretot serbi però també croata) i la doctrina de la "neteja ètnica" en són les causes principals. A Bòsnia, la guerra va causar 250.000 víctimes i prop de 1.500.000 persones refugiades o desplaçades. A Kosovo, el 1999 hi arriba a haver prop de 1.000.000 de persones desplaçades.

6 - CAUCAS:

Tota la regió és un polvorí, amb la guerra a Txetxènia, entre el govern rus i forces independentistes, les tensions independentistes a Geòrgia (regions d'Abkhàzia i d'Ossètia del Sud) i el conflicte entre Armènia i Azerbaidzhan, per la regió de Nagorno Kara-bakh (regió armènia dins Azerbaidzhan).

7 - TURQUIA:

Conflicte entre el govern i moviments rebels kurds, especialment el PKK.

ORIENT MITJÀ

8 - ISRAEL-PALESTINA:

Conflicte, des de la creació de l'Estat d'Israel, entre Israel i la població àrab, sobretot als territoris ocupats de Cisjordània i Gaza. Quatre milions de palestins viuen refugiats.

9 - GUERRA DEL GOLF:

La invasió de Kuwait per part d'Iraq (1990) dona lloc a l'operació "Tempesta del Desert", entre la coalició internacional liderada per Estats Units i el règim iraquí. El 2003, una coalició angloamericana ocupa el país i derrota Saddam Hussein.

ÀSIA

10 - AFGANISTAN:

Situació de guerra des de 1973. Entre 1994 i 2001, guerra entre el govern taliban i els grups opositors, amb derrota final dels taliban, després de l'11 de setembre. El país està devastat per 30 anys de guerra. A finals de 2001, s'estimava que hi havia 3.600.000 refugiats, i 1.000.000 de desplaçats.

11 - ÍNDIA-PAKISTAN:

Conflicte territorial per la regió del Caixmir, regió de l'Índia fronterera amb Pakistan, de població musulmana. Risc d'enfrontament entre dos estats nuclears.

12 - SRI LANKA:

Des dels començaments dels 80, 50.000 morts a l'enfrontament entre el govern i la guerrilla dels "Tigres d'Alliberament" tamils.

13 - MYANMAR:

Enfrontaments entre la dictadura militar grups d'oposició, especialment la Unió Nacional Karen (KNU), representant de la minoria karen.

14 - FILIPINES:

Enfrontament del govern amb diversos grups guerrillers i separatistes, especialment el Front Moro d'Alliberament Nacional i el grup terrorista d'Abu Sayyaf.

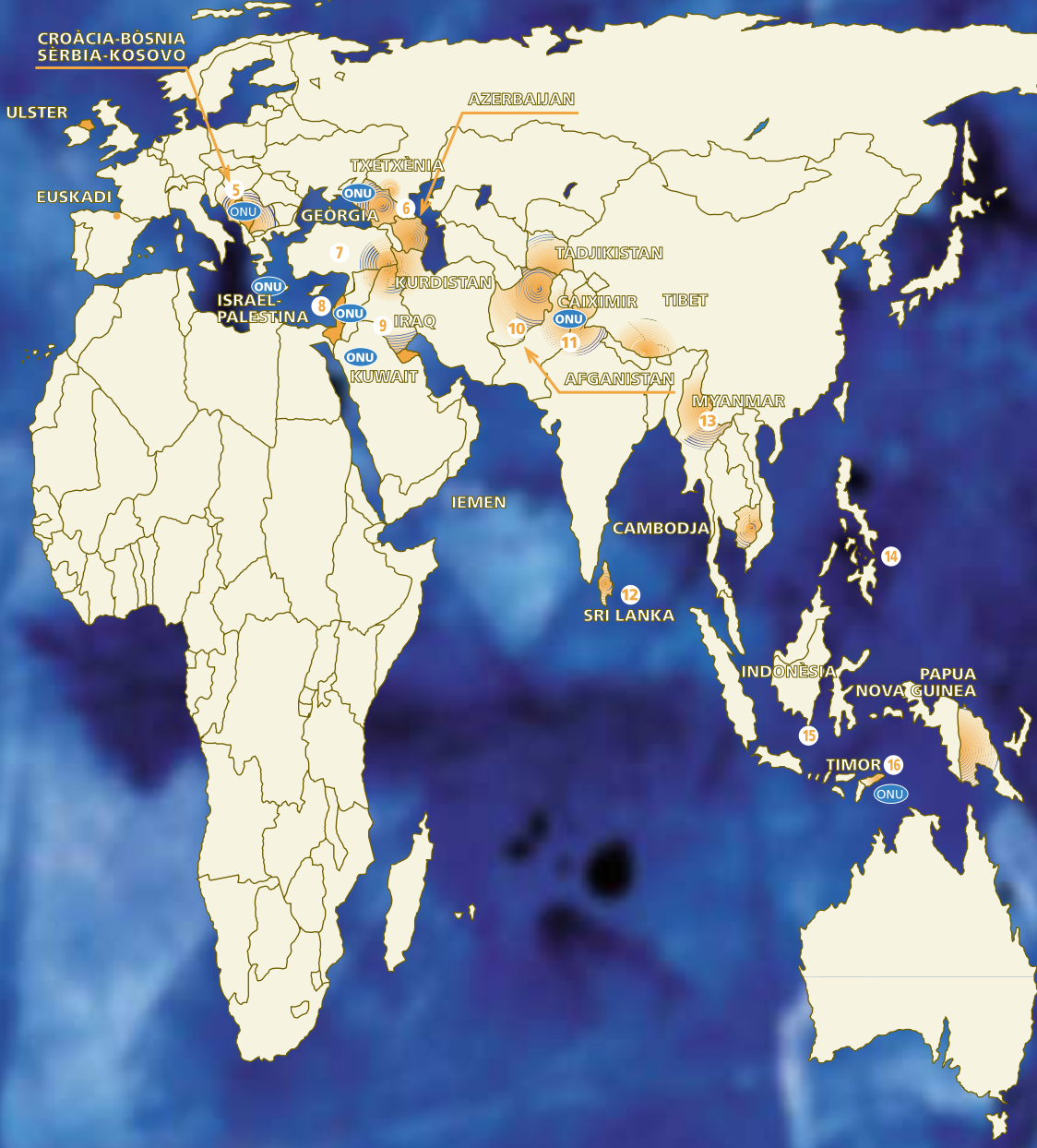
15 - INDONÈSIA:

Enfrontament entre el govern i diversos moviments separatistes, el més important a Aceh. Tensions amb sectors islamistes radicals.

16 - TIMOR ORIENTAL:

Ocupació per part d'Indonèsia de l'excolònia portuguesa, que assoleix la independència el 1999. Genocidi sistemàtic contra la població de Timor Oriental, intensificada després del referèndum d'independència. 200.000 morts (una tercera part de la població).

CROÁCIA-BOSNIA
SÉRBIA-KOSOVO

ULSTER

EUSKADI

AZERBAIJAN

TXETXENIA

GEORGIA

ISRAEL-
PALESTINA

KURDISTAN

IRAQ

KUWAIT

IEMEN

SRI LANKA

CAMBODJA

CAIXIMIR

AFGANISTAN

TADJIKISTAN

TIBET

MYANMAR

INDONESIA

PAPUA
NOVA GUINEA

TIMOR

ÀFRICA

17 - ALGÈRIA:

100.000 persones poden haver mort, des de 1992, en l'enfrontament entre el govern i grups islamistes armats.

18 - SÀHARA OCCIDENTAL:

195.000 sahrauís viuen als campaments de refugiats de Tindouf (Algèria) des de fa 25 anys, esperant el retorn al territori ocupat per Marroc.

19 - ANGOLA:

L'enfrontament entre el govern d'Angola i el moviment rebel UNITA, ha causat 500.000 morts en 25 anys de guerra.

20 - GRANS LLACS AFRICANS:

A les grans onades de violència a Burundi i Ruanda (on van morir 400.000 persones en pocs mesos) li va seguir la guerra a la República Democràtica del Congo, dividida entre el territori controlat pel govern i la meitat del país controlada pels rebels.

21 - BANYA D'ÀFRICA:

Mentre Sudan es dessagna fa vint anys de la guerra entre el govern (islamista) i el SPLM del Sud del país (animista i cristià), Somàlia viu submergida en el caos. L'any 1998 esclata un conflicte fronterer entre Etiòpia i Eritrea, que havia assolit la independència el 1993. Al conjunt de la regió hi ha uns 1.500.000 refugiats, de tots els països.

22 - SIERRA LEONA-LIBÈRIA:

El conflicte entre el govern de Sierra Leona i el RUF (Front Unit Revolucionari), una guerra en què està implicada la veïna Libèria, ha deixat els dos països devastats. Hi ha encara 487.200 refugiats de Sierra Leona i 288.400 de Libèria.

SÁHARA OCCIDENTAL
18 ONU

ALGÈRIA
17

MAURITÀNIA

SENEGAL (CASAMANÇA)

ONU

SIERRA LEONA

LIBÈRIA

TOGO

REPÚBLICA CENTRAFRICANA

CONGO

19
ANGOLA

TXAD

ERITREA

SUDAN

ETIÓPIA

ONU

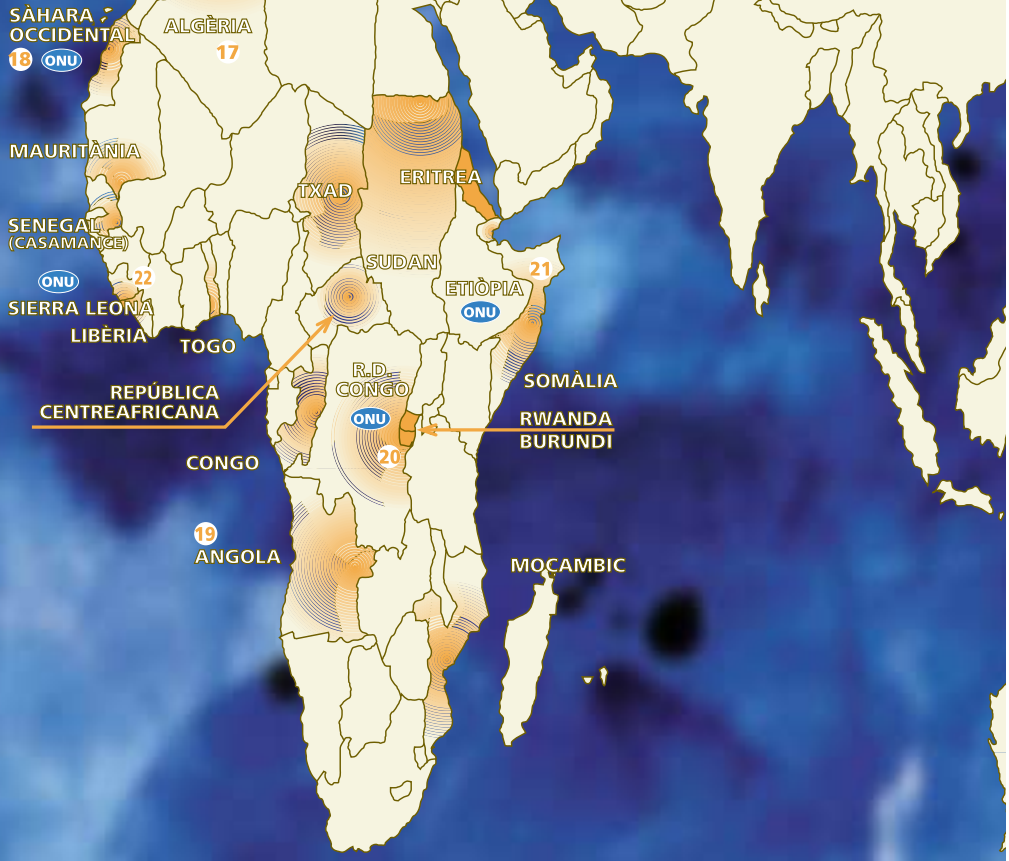
SOMÀLIA

RWANDA
BURUNDI

R.D. CONGO

ONU

MOÇAMBIC

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS

LLIBRES I REVISTES

- CIP (Centro de Investigación para la Paz). *Construir la paz, Guía didáctica*, Madrid.
- CIP (Centro de Investigación para la Paz). *De Nueva York a Kabul, Anuario 2002*. Icaria Editorial, Madrid.
- CIP (Centro de Investigación para la Paz), Revista *Papeles de cuestiones internacionales*, Madrid.
- Fundació per la Pau, *Cap a una cultura de pau, 25 arguments*, Barcelona.
- Fundació per la Pau, *Cultura de pau per al nou mil·leni, Anuari 2000*, Barcelona.
- Fundació per la Pau, *La pau no passa pels exèrcits, Anuari 1999*, Barcelona.
- FISAS, Vicenç (1998), *Cultura de paz y gestión de conflictos*, Icaria Antrazyt - Ediciones UNESCO, Barcelona.
- JARES, Xesús R. (2002), *Educación para la paz después del 11/09/01*, Cuadernos Bakeaz nº 49, Bilbao.
- MAS, Àngel; Oliveras, M.Alba (1995), *Geografía dels conflictes*, Castellnou, Barcelona.
- ROMEVA, Raül (2000), *Desarmament i desenvolupament*, Documents Intermón-Oxfam, Barcelona.
- Le Monde Diplomatique.
- EL PAÍS, *Anuario 2002*.

SELECCIÓ DE PÀGINES WEB:

- Observatori de crisi del CIDOB (Centre de Relacions Internacionals i Cooperació, amb seu a Barcelona): <http://observatori.barcelona2004.org>
- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), institut d'investigació de la pau d'Estocolm: <http://www.sipri.se>
- CIP (Centro de Investigación para la Paz) de Madrid: <http://www.cip.fuhem.es>
- Le Monde diplomatique: <http://www.monde-diplomatique.fr>
- Fundació per la Pau: <http://www.fundacioperlapau.org>
- Escola de Cultura de Pau (Càtedra UNESCO de pau i drets humans de la Universitat Autònoma de Barcelona): <http://www.pangea.org/unescopau/>
- Nacions Unides: pau i seguretat: <http://www.un.org/peace/>
- ACNUR (agència de Nacions Unides per als refugiats): <http://www.unhcr.ch>
- Completíssim llistat de recursos a la web sobre drets humans, pau, conflictes, desarmament, a més de bibliografia, a la secció de recursos de l'Escola de Cultura de Pau:
<http://www.pangea.org/unescopau/directorios/directoriocon.htm>

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Presidència i Esports

Direcció General de Cooperació

